

# πολιτισμός

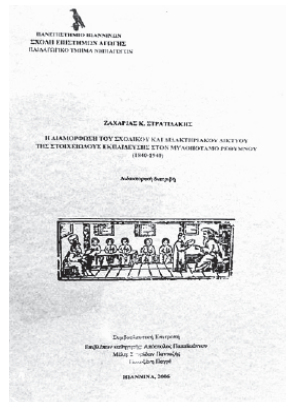


■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΑΔΑΚΗ\*

## Αναδιφρώντας το χθες 43 Ρεθεμνιώτικη δημόσια εκπαίδευση: μια ιστορία 220 χρόνων (VI)



Συνεχίζουμε σήμερα την αναφορά των «Αναδιφρήσεων» στο θέμα της ρεθεμνιώτικης εκπαίδευσης, από το 1795 που λειτουργήσε το πρώτο δημόσιο σχολείο στο Ρέθυμνο μέχρι το 1974. Θυμίζω ότι αφορμή για την περιήγησή μας αυτή αποτέλεσε η κυκλοφορία πριν από ένα μήνα του βιβλίου μου «Η εκπαίδευση στο Ρέθυμνο. Σχολικό και διδακτηριακό δίκτυο. Επίμετρο: η περίοδος 1940-1974». Σήμερα οι αναγνώστες θα μου επιτρέψουν την παράθεση της εικονογραφημένης εισήγησής μου στην εκδήλωση παρουσίασής του στις 29 Νοεμβρίου 2017 στο Σπίτι του Πολιτισμού.



Θέλω ακόμη να ευχαριστήσω τους προλαλήσαντες: τον καθηγητή μου, ομότιμο σήμερα, και πρόεδρο της ΙΑΕΡ Νίκο Παπαδογιαννάκη, τη φίλη ιστορικό Αγγελική Βλαχοπούλου-Χαλκιαδάκη και τον φίλατο Γιάννη Παπομούτγου, πρώην Διευθυντή της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Ρεθύμνης, καθώς βέβαια και την Κατερίνα Τσακάλη-Δομαζάκη, για τον άψογο -όπως πάντα- συντονισμό της εκδήλωσης. Οφειλόμενες είναι οι ευχαριστίες μου και στο Σχολικό Μουσείο του Δήμου Ρεθύμνης, οργανωτικό φορέα της εκδήλωσης.



Εκτός πρωτοκόλλου τώρα, θα πρέπει να ευχαριστήσω ένα ολόκληρο ίδρυμα, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και τον ομότιμο καθηγητή του, σήμερα- Απόστολο Παπαϊωάννου, που -μεσοκοποπια το 2001- με δέχτηκαν για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής, με τον προφανή κίνδυνο το εγχείρημα να μην περατωθεί, εξαιτίας των επαγγελματικών αλλά και των οικογενειακών υποχρεώσεων που συνεπαγόταν η ηλικία μου. Θα ήθελα πολύ να μπορούσε να παρευρίσκεται σήμερα εδώ κοντά μας, ώστε να καμαρώσει την ευτυχή κατάληξη της προσπάθειάς.

Θέλω να σας ευχαριστήσω, όλους και όλες, που παρευρίσκεστε σήμερα εδώ, στην παρουσίαση του βιβλίου μου. Ενός βιβλίου που αποτελεί περιλήψη της διδακτορικής μου διατριβής, η οποία χρειάστηκε έξι χρόνια για να ολοκληρωθεί και ακόμη μια δεκαετία για να πάρει τη σημερινή της έντυπη μορφή.



Δεν θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω την Ελένη Αλεβυζάκη, τον Βαγγέλη Σφακιανάκη και την Γραφοτεχνική Κρήτης, που κατόρθωσαν να μετατρέψουν ένα άχαρο πανεπιστημιακό πόνημα 450 σελίδων, 1500 υποσημειώσεων και 22 πινάκων σε ένα ελκυστικό βιβλίο, που έστω κι αν δεν είναι από εκείνα που διαβάζονται απνευστί, πιστεύω ότι τουλάχιστον θα φυλλομετρηθεί απ' όσους το πιάσουν στα χέρια τους!



Το βιβλίο είναι αφιερωμένο στους γονείς μου Κωστή Στρατιδάκη και Αργυρή Ψημικού, όπως και σε όλα τα παιδιά, που, όπως γράφω, στην κατάλληλη θέση, «...ρακένδυτα, ξυπόλητα, προφοματικά, με το σώμα τους να συνταράσσεται από ελώδεις πυρετούς και με πρόσωπα αλλοιωμένα από το φύμα της Ανατολής, φοίτησαν σε υγρά κι ανήλια διδακτήρια, μορφώθηκαν, πίστεψαν στην εκπαίδευση και κατόρθωσαν να ανορθώσουν τον κατεστραμμένο από τις επαναστάσεις και τους πολέμους τόπο τους».



Κατά δεύτερο λόγο το βιβλίο είναι αφιερωμένο στην οικογένειά μου, τη γυναίκα μου Αλκμήνη Μαλαγάρη και τα παιδιά μου Κωστή και Νεφέλη, από την κοινή ζωή με τους οποίους αφαιρέθηκαν οι 5.200 ώρες που απαιτήθηκαν για την ολοκλήρωση της έρευνας και συγγραφής της διατριβής και στη συνέχεια για τη μετατροπή τους σε αναγνώσιμο βιβλίο.



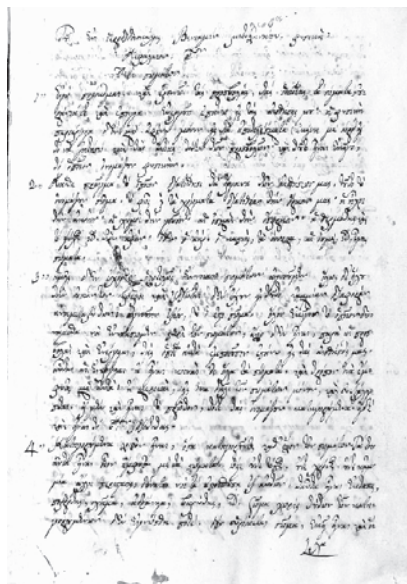
Οφειλόμενες είναι οι ευχαριστίες μου και σε επτά εκλεκτούς ανθρώπους: στον φίλο Θωμά Κρεβετζάκη, στην καθηγήτρια Μαριάννα Καλαϊτζιδάκη, στον Γιώργο Πολάκη, στον ιστορικό ερευνητή Στέργιο Μανουρά και στον -τότε- Κοσμήτορα του Μαθηματικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Γιάννη Σταυρούλακη, αλλά και στους αείμνηστους Χρήστο Μακρή, Nobel Armand και Γιώργο Εκκεκάκη.



Δεν θα μπορούσα να παραλείψω την ειδική αναφορά στον Μητροπολίτη μας Ευγένιο Αντωνόπουλο, φίλο «εν γράμμασι» από παλιά, χωρίς τον οποίο και την προαγωγή αντιτύπων του βιβλίου στην οποία προέβη για τις ενορίες και τα σχολεία της μητρόπολής του αυτό δεν θα έφτανε ποτέ στο τυπογραφείο. Η ευποία του αυτή αποδεικνύει έμπρακτα ότι η παράδοση της ενίσχυσης της εκπαίδευσης από την Εκκλησία παραμένει μέχρι και σήμερα ζωντανή. Θεωρώ την πράξη του ως μνημόσυνο στους προπάτορες επισκόπους Ιωαννίκο Λαζαρόπουλο, Νικόδημο Σουμπασάκη, Ευγένιο Ξηρουδάκη και στον διατελέσαντα δάσκαλο και στο Ρέθυμνο Δωρόθεο Σχολάριο, αλλά και στον επίσκοπο που βιογραφή επί σειρά ετών, τον Πέτρα Διονύσιο Μαραγκουδάκη.



Κοντά σ' αυτή την ευποία, παραμένει ζωντανή και η παράδοση φιλοξενίας των ανθρωπών της υπαίθρου, οι οποίοι, όπως το γράφω και στον πρόλόγο μου «... με συνόδευσαν στην αναζήτηση των εκπαιδευτηρίων, κράτησαν την άκρη της μετροταινίας κατά τη μέτρηση των διαστάσεών τους, έψαξαν για τυχόν φωτογραφίες όσων από αυτά είχαν κατεδαφιστεί, απάντησαν στις «ανακριτικές» μου ερωτήσεις και δεν μου επέτρεψαν να συνεχίσω για τον επόμενο οικισμό αν δεν προσέφεραν γεύμα ή τουλάχιστον ένα κέρασμα του ποδαριού στο κοντινό καφενείο».



Θα ήθελα και από τη θέση αυτή να απαντήσω σε κάποιους φίλους, που, όταν είδαν το ογκώδες βιβλίο, έσπευσαν να πουν ότι «έχω κλείσει» το θέμα της ρεθεμνιώτικης εκπαίδευσης, ότι, αντίθετα, το «άνοιξα». Στις επιστημονικές έρευνες «κλειστά» θέματα δεν υπάρχουν. Κι αν υποθέσουμε ότι η διατριβή μου απάντησε στα ερωτήματα που έθεσε, παράλληλα «άνοιξε» τουλάχιστον πέντε νέα: καταρχήν το θέμα της εξαιρετικά πρώιμης εισαγωγής της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου και της ταχύτατης εγκαθίδρυσής της στην Κρήτη.



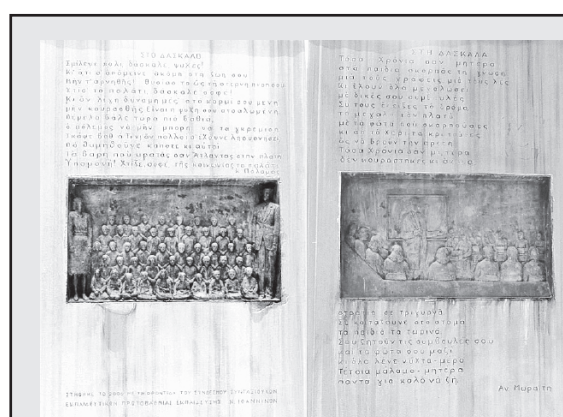
Κι ακόμα το καταρχήν αντιφατικό φαινόμενο του γενικευμένου αναλφabetισμού του γυναικείου πληθυσμού κατά τον 19ο αιώνα στην Κρήτη και της πρόοδου της φοίτησης των Κρησών γυναικών που είχαν καταφύγει ως πρόσφυγες στην ελεύθερη Ελλάδα, το θέμα της απουσίας ευεργετισμού εντός της Κρήτης και της κατεύθυνσής του προς αγείς σκοπούς εκτός του νησιού, το πρόβλημα της άρνησης της φοίτησης και της εγκατάλειψής της αλλά και η έρευνα της εκπαίδευσης των Ρεθύμινων μουσουλμάνων, μένου ως υποθήκες για τους νεότερους, ιδιαίτερα, ερευνητές. Θέλω να πιστεύω ότι η εργασία μου θα τους διευκολύνει στο έργο τους.



Όσο για τις πληροφορίες που συγκέντρωσα, αυτές, όπως και σε κάθε άλλη διδακτορική διατριβή, είναι πολλαπλάσιες εκείνων που τελικά χρησιμοποιήθηκαν. Από την πλευρά μου είμαι πρόθυμος να τις παραχωρώ -όπως το κάνω ήδη- σε κάθε ενδιαφερόμενο για την επιμέρους ιστορία των σχολείων του Ρεθύμνου και προτίθεμαι να καταθέσω το σύνολο του υλικού στο Σχολικό Μουσείο του Δήμου Ρεθύμνης στην Αμνάντο.



Το δεύτερο θέμα είναι εκείνο της αναγνώρισης της προσφοράς των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων στις κατά τόπους κοινωνίες του Ρεθύμνου. Όπως και σε άλλα μέρη ανά την Ελλάδα, αλλά και όπως το έχει ήδη εισηγηθεί και προωθήσει ο συνάδελφος Αντώνης Δαφέρμος, τον οποίο είχαμε την χαρά να τιμήσουμε σε μια αντίστοιχη εκδήλωση πέρυσι, θα πρέπει και στο Ρέθυμνο να τιμηθούν συμβολικά οι εκπαιδευτικοί που υπηρέτησαν επί τρεις αιώνες την εκπαίδευσή του, μέσω της δημιουργίας ενός σεμνού μνημείου. Το μνημείο αυτό, που η ιδανική θέση χωροθετήσής του είναι ο αύλειος χώρος του Σχολικού Μουσείου, θα είναι αφιερωμένο στους αφανείς νηπιοδιδάκτες, δημοδιδασκάλους, δασκάλους, ελληνοδιδασκάλους και καθηγητές, που αλφαβήτησαν χιλιάδες Ρεθεμνιώτπουλα.



Κι αυτό, ξεκινώντας από το Κοινό και το Ελληνικό σχολείο της πόλης ήδη από το 1795 και προχωρώντας στο Παρθεναγωγείο το 1845, στα Σχολαρχεία του Αγίου Πνεύματος το 1858 και Μοναστηριακού το 1869, στα 49 Γραμματοδιδασκαλεία, στα 183 δημοτικά Σχολεία, στα 48 επαρχιακά Παρθεναγωγεία, στα 6 κατ' αρχήν νηπιακά σχολεία και στα 13 Ελληνικά Σχολεία, που στη συνέχεια εξελίχθηκαν σε Γυμνάσια και, ορισμένα αργότερα, σε Λύκεια. Σε όλους αυτούς τους εκπαιδευτικούς -περισσότερο ή λιγότερο δοτικούς αλλά οπωσδήποτε αφοσιωμένους στο καθήκον τους- θα πρέπει να είναι αφιερωμένο το μνημείο του Σχολικού Μουσείου, απλό, όπως αυτό της φωτογραφίας από τη Ζωσιμαία Ακαδημία, του οποίου την κατασκευή ελπίζουμε να συνδράμουν οι εκπαιδευτικοί φορείς και όλοι όσοι αναγνωρίζουν την αναγκαιότητά του. Σας ευχαριστώ.

\* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας strharis@yahoo.gr



Μη θέλοντας να σας ταλαιπωρήσω περισσότερο, θα μου επιτρέψετε να κλείσω θέτοντας δύο σοβαρά ζητήματα. Το πρώτο από αυτά είναι το θέμα των 170 διασπόμενων κλειστών διδακτηρίων του τέως νομού Ρεθύμνης, τα οποία επιβάλλεται να συντηρούνται και να αποκτήσουν τη μόνη χρήση που τους αρμόζει, την πολιτιστική. Ήδη οι Δήμοι Μυλοποτάμου και Αμαρίου έχουν προχωρήσει στην κατεύθυνση της αναστήλωσής τους. Παράλληλα θα πρέπει να προσεχτεί και να διασωθεί και το περιεχόμενο των διδακτηρίων και ιδιαίτερα τα σχολικά αρχεία, τα οποία στην πλειοψηφία των ρεθεμνιώτικων οικισμών αποτελούν τα μοναδικά διασωζόμενα αρχεία και ως εκ τούτου ανεκτίμητη πρωτογενή πηγή της τοπικής ιστορίας.



**Κυκλοφορούν** Οκτώ βιβλία του Χάρη Στρατιδάκη για το Ρέθυμνο